

25.5.2010

Dnro 2797/4/09

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman

LUKITUSSA TILASSA PITÄMISESTÄ EI TEHTY KIRJAUSMERKINTÖJÄ POLIISIN TIETOJÄRJESTELMÄÄN

1 KANTELU

A arvostelee eduskunnan oikeusasiamiehelle 12.7.2009 osoittamassaan kantelussa [--] poliisiviranomaisia esitutkintaa ja pakkokeinoja koskevassa asiassa.

A kertoo, että häntä oli pidetty poliisilaitoksella lukitussa tilassa ennen kuulustelunsa alkamista sekä sen jälkeen. Lisäksi A kertoo saaneensa rintakipuja lukitussa tilassa pitämisensä aikana, mutta häntä ei päästetty ulos lukitusta tilasta raittiiseen ilmaan, vaikka hän oli tätä pyytänyt.

[--]

3 RATKAISU

3.1 Selvitysten sisältöä

Vanhempi rikoskonstaapeli B:n selvitys

B:n antaman selvityksen mukaan poliisille oli tehty ilmoitus lievästä vahingonteosta 11.6.2009. Ilmoituksen tekijä oli A:n entinen puoliso, joka epäili A:n rikkoneen hänen autonsa renkaan. Asianomistajan kertoman mukaan A oli puhelimesta myöntänyt rikkoneensa auton renkaan.

B oli pyrkinyt saamaan rikoksesta epäiltyä A:ta kuulusteluun. B oli soittanut A:lle puhelimitse ja sopinut kuulusteluajan. A ei kuitenkaan saapunut sovittuna aikana poliisilaitokselle. Tämän jälkeen B oli lähettänyt A:lle kirjallisen kutsun saapua kuulusteluun. A ei noudattanut kirjallistakaan kutsua eikä muutoinkaan useista yrityksistä huolimatta saapunut poliisilaitokselle kuultavaksi. B ei selvityksensä mukaan enää tarkalleen muista, kuinka monta kertaa hän A:lle oli asiasta soittanut. B muistaa A:n kerran puhelimesta kieltäytyneen kertomasta kuka on ja sanoneen nimekseen "yks kiva tyyppi vain".

B oli keskustellut asiasta rikosylikomisario C:n kanssa. B kertoi C:lle tilanteen ja hänen päätöksellään oli sovittu A:n noutamisesta kuulusteltavaksi.

Aamulla 24.6.2009 poliisipartio on mennyt A:n kotiosoitteeseen tavoittelemaan A:ta. A on tällöin löytynyt kotiosoitteestaan ja hänet saatettiin poliisilaitokselle siten että A ajoi omalla autollaan poliisipartion saattamana.

B kertoi, että hänen työvuoronsa alkoi kyseisenä aamuna 24.6.2009 kello 08.00. Vapauduttuaan muilta työtehtäviltä B meni kuulustelemaan A:ta, joka oli jo valmiiksi odottamassa poliisivankilan sisäänkäynnin yhteydessä olevassa lukittavassa tilassa, eli ns. "sumpussa". Poliisilaitoksen sumpputiloissa ei ole ollenkaan umpinaista ovea, vaan tilojen yhdellä seinällä on rautatangot, jotka mahdollistavat näkyvyyden molempiin suuntiin. Tiloissa ei säilytetä kiinni tai säilöön otettuja. B:n mukaan sumpputilat ovat siis sisäänkäynnin yhteydessä ja vartijoiden tilojen vieressä, jolloin A on koko ajan ollut vartijoiden valvonnassa. Tällä tavoin hänen terveydentilaansa on pystytty seuraamaan parhaalla mahdollisella tavalla.

B kertoo aloittaneensa A:n kuulustelun 24.6.2009 kello 08.30 ja lopettaneensa sen kello 08.50. A:n kantelussaan esittämät ajat eivät siis B:n mukaan pidä paikkaansa. A ei kantelussaan myöskään kerro, että hänet on poliisipartion toimesta pitänyt noutaa poliisilaitokselle, koska A ei useista kutsuista huolimatta ole sinne omatoimisesti saapunut. Tämän vuoksi A on hetken ollut lukitussa tilassa, koska muuten hän olisi edelleen voinut karttaa esitutkintaa ja poistua paikalta.

Kuulustelun aikana A kertoi B:lle voivansa huonosti. Tällöin B tiedusteli häneltä, tarvitseeko hän apua vai voidaanko kuulustelua jatkaa. A on tällöin itse vastannut B:lle, että ei tarvitse apua ja kuulustelua voidaan jatkaa. A sanoi haluavansa hoitaa asian alta pois.

B kertoi edelleen, että kuulustelun jälkeen ylikomisario C:llä oli asiaa B:lle liittyen A:n entisen puolison haluamaan lähestymiskieltoon. B oli saattanut A:n poliisivankilan tiloihin odottamaan rikosylikomisario C:tä.

Ylikomisario C:n selvitys

C kertoo, että A toimitettiin kuulustelunsa jälkeen edelleen sumppuun, koska C itse oli tuolloin yhteydessä [--] käräjäoikeuteen lähestymiskieltoasiassa saadakseen A:lle tiedon, koska lähestymiskieltoasia tulisi esille käräjäoikeudessa.

C muistelee hakeneensa A:n sumpusta ennen kello 10 odottelemaan tietoa käräjäoikeudesta. C antoi samalle A:lle tiedoksi väliaikaisen lähestymiskiellon.

3.2

Oikeusohjeita ja arviointia

Esitutkintalain 21 §:n mukaan ketään ei saa pitää esitutkinnassa kauempaa kuin on välttämätöntä. Saman pykälän 2 momentin mukaan muu kuin rikoksesta epäilty on velvollinen olemaan läsnä esitutkinnassa enintään 6 tuntia kerrallaan. Epäilty, jota ei ole pidätetty tai vangittu, on velvollinen olemaan läsnä esitutkinnassa kerrallaan enintään 12 tuntia ja, milloin pidättämiseen on pakkokeinolain 1 luvun 3 §:n mukaan edellytykset, enintään 24 tuntia. Toimenpiteistä, joihin saadaan ryhtyä epäillyn poistumisen estämiseksi, säädetään pakkokeinolain 6 luvun 1 §:ssä.

Pakkokeinolain 6 luvun 1 §:n mukaan rikoksesta epäiltyä, joka on esitutkintalain 21 §:n 2 momentin nojalla velvollinen olemaan läsnä esitutkinnassa ja jota ei ole pidätetty tai vangittu, saadaan esitutkinnassa pitää lukitussa tilassa, jos se on välttämätöntä hänen poistumisensa estämiseksi. Häntä ei saa kuitenkaan sijoittaa pidätettyjen säilytyshuoneeseen, ellei pidättämiseen ole 1 luvun 3 §:n mukaan edellytyksiä.

Katson saadun selvityksen perusteella, että poliisipartiolla oli lainmukaiset perusteet tuoda A poliisi-

laitokselle. Häntä ei kertomansa eikä selvityksen perusteella myöskään pidetty poliisilaitoksella kauempaa kuin mitä edellä kohdassa 3.1 kerrottujen asioiden selvittäminen vaati.

Tästä erillinen kysymys on se, että A laitettiin suljettuun tilaan eli ns. sumppuun. Pakkokeinolain 6 luvun 1 §:n mukaan rikoksesta epäiltyä, joka on esitutkintalain 21 §:n 2 momentin nojalla velvollinen olemaan läsnä esitutkinnassa ja jota ei ole pidätetty tai vangittu, saadaan esitutkinnassa pitää lukitussa tilassa, jos se on välttämätöntä hänen poistumisensa estämiseksi.

Käsitykseni mukaan selvityksissä on esitetty riittävät perusteet A:n sulkemiselle sumppuun. A:n aiempaa käyttäytymistä esitutkinnan välttämiseksi voidaan pitää sellaisena seikkana, joka ilmentää vaaraa siitä, että A saattaisi yrittää poistua poliisilaitokselta, johon hänet jo oli poliisipartion toimesta noudettu. A:lla on ollut velvollisuus olla läsnä esitutkinnan kannalta tarpeellisten häneen kohdistettavien toimenpiteiden suorittamisen ajan. Katson, ettei asiassa ole tältä osin menetelty virheellisesti.

Selvitysten perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, ettei A:n säilyttämisestä suljetussa tilassa tehty kirjaamismerkintöjä poliisin tietojärjestelmään.

Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisukäytännössä on katsottu, että sumpussa säilyttäminen, vaikka lyhytaikainenkin, tulee kirjata poliisilaitoksen tietojärjestelmään ja siinä on soveltuvin osin noudatettava pidättämisen kirjaamisesta annettuja säännöksiä (dnro 3379/4/05, 22.3.2007). Kirjaamisvelvollisuus sumpussa pitämisestä oli tuona ajankohtana jossain määrin tulkinnanvarainen. Sittemmin sisäministeriön poliisiosaston 1.11.2008 voimaan tulleen poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelua koskevan ohjeen (SMDno/2008/767) mukaan lukitussa tilassa säilyttämisestä ja sen perusteista on aina laadittava KIP-lomake (Kiinniottamisen ja säilöönottamisen kirjaaminen). Nykyään tilanne on siten selvä: pakkokeinolain 6 luvun 1 §:n mukainen toimenpide on kirjattava KIP-lomakkeelle. Kun A:n säilyttämistä sumpussa ei ollut kirjattu poliisilaitoksen tietojärjestelmään, katson poliisin menetelleen tältä osin asiassa virheellisesti. Kiinnitän kirjaamisesta vastaavan [-] poliisilaitoksen henkilöstön huomiota asiaan.

Totean myös, että esitutkintalain 18 §:n mukaan noudosta on annettava kirjallinen määräys. Selvityksen perusteella on jäänyt epäselväksi, onko noutomääräys annettu kirjallisesti. Tämän johdosta kiinnitän [-] poliisilaitoksen huomiota siihen, että noutomääräys on aina annettava kirjallisesti ja että noudon toimeenpanevilla poliiseilla on oltava noutomääräys mukanaan noudettavalle esittämistä varten. Kirjallinen noutomääräys on myös säilytettävä siten, että mahdollinen vapaudenmenetyksen vähentäminen rangaistuksesta voidaan tehdä. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni [-] poliisilaitoksen poliisipäällikölle vastaisen varalle huomioitavaksi.

A:n terveydentilansa huomioimatta jättämistä koskevat väitteet ovat ristiriidassa asiassa saatujen selvityksen kanssa. Asiaan ei liene saatavissa lisäselvitystä. Näin ollen kantelussa esitetyt väitteet jäävät tältä osin näyttämättä toteen.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä ilmenevät lukitussa tilassa säilyttämisen kirjaamista ja noutomääräyksen muotoa koskevat käsitykseni [-] poliisilaitoksen tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni [-] poliisilaitoksen poliisipäällikölle.

Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni tiedoksi myös poliisihallitukselle.

Muihin toimenpiteisiin kantelu ei anna aiheutta.